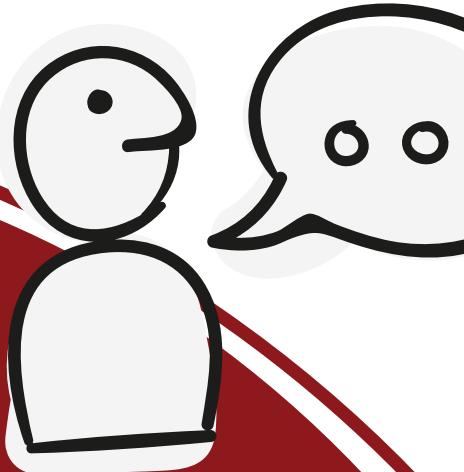

Istraživanje stavova budućih socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori

15. 8. 2023.
Podgorica

Uvod

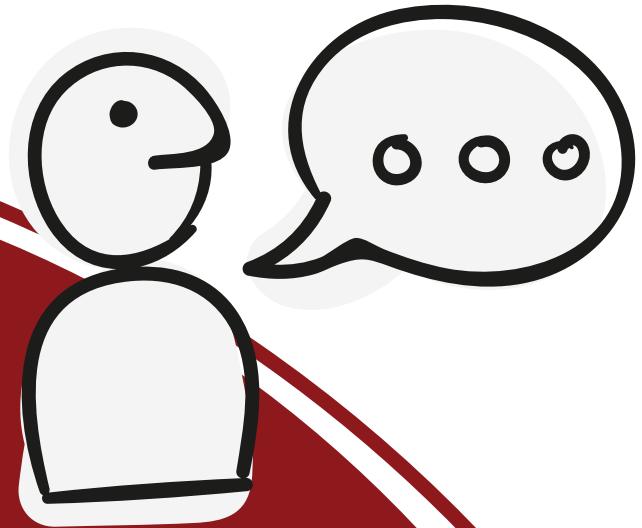

“Fondacija Institut za socijalne inovacije dio je regionalnog SMART Balkan projekta koji provodi Centar za promociju civilnog društva (CPKD) iz Bosne i Hercegovine, sa partnerskim organizacijama Center for Research and Policy Making (CRPM) iz Sjeverne Makedonije i Institute for Democracy and Mediation (IDM) iz Albanije, a finansijski podržava Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

Cilj SMART Balkan projekta jačanje participativnih demokratija i euroatlantskih integracija na Zapadnom Balkanu kroz osnaživanje organizacija civilnog društva i mreža OCD za jaču i aktivniju ulogu u stvaranju mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu , Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

Fondacija realizuje projekat pod nazivom „Better together“ podržan grantom Lokalne inicijative, čiji fokus je usmjerem na temu interkulturalnog dijaloga u Crnoj Gori, iz perspektive pomažuće struke kao što je socijalni rad.

Projekat “Better together” za opšti cilj ima doprinos razvoju i unapređenju ambijenta koji garantuje poštovanje ljudskih prava i eliminisanje diskriminacije, kroz teorijsku i praktičnu edukaciju mladih studenata/tkinja socijalnog rada iz različitih crnogorskih opština, kao budućih promotera ideje interkulturalnog dijaloga u Crnoj Gori”.

Istraživanje stavova budućih socijalnih radnika/ca o interkulturalnosti jedna je od aktivnosti projekta, koja nam je omogućila dobijanje šire slike o njihovim percepcijama, kad je ova tema u pitanju. Socijalni radnici/ce su profesionalci koji u svom angažmanu dolaze u kontakt sa različitim društvenim grupama. Iz toga razloga je naročito značajno njihovo poznavanje principa interkulturalnosti, kao alata koji operacionalizuje vrijednosti, kao što su: jednakost, sloboda i solidarnost. Njihova plemenita profesija zahtijeva jednu posebnu dozu osjetljivosti na različitosti. Zato kroz projekt *Better together* nastojimo da osnažimo socijalne radnike/ce da razvijaju interkulturalne vještine koje će im značiti u budućem radu.

O projektu *Better together*

Crna Gora je multukulturalna država u kojoj koegzistiraju različite nacionalne i etničke grupacije. Raznolikost u pogledu kulture, običaja i normi društvenih grupa može imati pozitivne implikacije na sveukupni društveni progres ili pak suprotno, dovesti do diskriminacije, isključenosti i marginalizovanosti pojedinih društvenih grupa. Na navedeno može uticati više faktora: konzervativni mentalitet društva, stereotipi, predrasude, govor mržnje, zločini iz mržnje, nedovoljno znanja i svijesti o osnovnim demokratskim principima i ljudskim pravima, te političke prilike u zemlji, regionu i svijetu. U biti svega navedenog, kao što se može prepostaviti, stoji ljudski faktor. Čovjek kao dio šire zajednice ima obavezu poštovati prava drugog i uvažiti njegove različitosti. Međutim, upravo iz razloga nedovoljnog znanja i svijesti, ljudi imaju tendenciju pružati otpor svemu onom što je „nepoznato“ odnosno drugačije od njega i njegove zajednice (porodične, etničke, nacionalne i religijske zajednice itd.). O tome najbolje svjedoči nivo socijalne distance u jednom društvu.

Neki od ključnih problema sa kojima se Crna Gora suočava, a koji zahtijevaju reagovanje svih socijalnih aktera, od civilnog sektora, medija, lokalnih zajednica do donosilaca odluka na nacionalnom nivou, su sljedeći: izražena društvena i politička polarizacija u Crnoj Gori, upotreba zapaljive retorike (što je naročito opasno kada potiče od nekog autoriteta u zajednici), izražena etnička distanca prema pojedinim etničkim zajednicama, stereotipi, predrasude i govor mržnje prema etničkim/nacionalnim grupacijama. Ovome treba dodati i nedovoljan aktivizam mladih u oblasti demokratije i poštovanja ljudskih prava, odsustvo promocije ideje interkulturalizma u javnom i polujavnom diskursu i dijalogu, masovnost senzacionalističkih medijskih sadržaja koji doprinose većoj društvenoj polarizaciji, prisutnost socijalne isključenosti određenih kategorija stanovništva uslijed različitih razloga (etnička pripadnost, kulturna različitost, invaliditet, seksualna orijentacija itd.)

Uzorak i rezultati

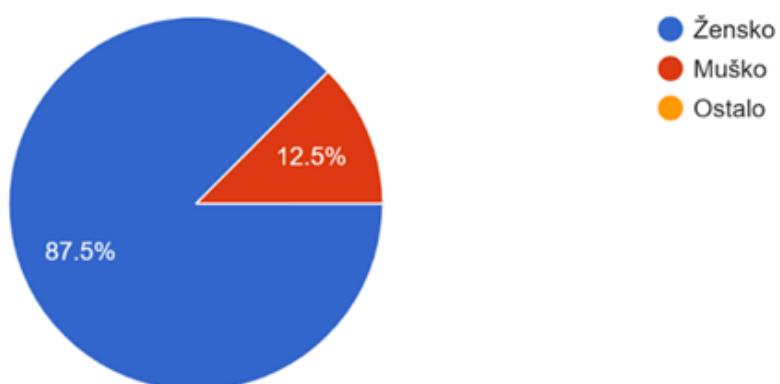
Istraživanja stavova budućih socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori

Istraživanje stavova budućih socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori, sprovedeno je putem online ankete koju je popunilo 40 ispitanika/ca, studenata/kinja Fakulteta političkih nauka, Univerziteta Crne Gore, smjera Socijalna politika i socijalni rad.

Prvi set pitanja bio je vezan za skalu nacionalnog identiteta i stepena privrženosti istom. Drugi dio odnosio se na stavove o migrantima i odnos prema njima. Treći set pitanja bio je vezan za socijalnu distancu prema različitim kategorijama u društvu. Četvrti set pitanja odnosio se na nivo povjerenja, dok je posljednji set pitanja dao je odgovor na to čime ispitanici žele da se bave, nakon što zvanično postanu akademski obrazovani socijalni radnici/ce. Kroz taj set pitanja važno nam je bilo otkriti preferencije i sklonosti koje svako od njih ima u odnosu na pružanje podrške različitim kategorijama ljudi u stanju socijalne potrebe.

Opšte socio-demografske informacije o učesnicima/cama možete vidjeti u narednim grafičkim prikazima

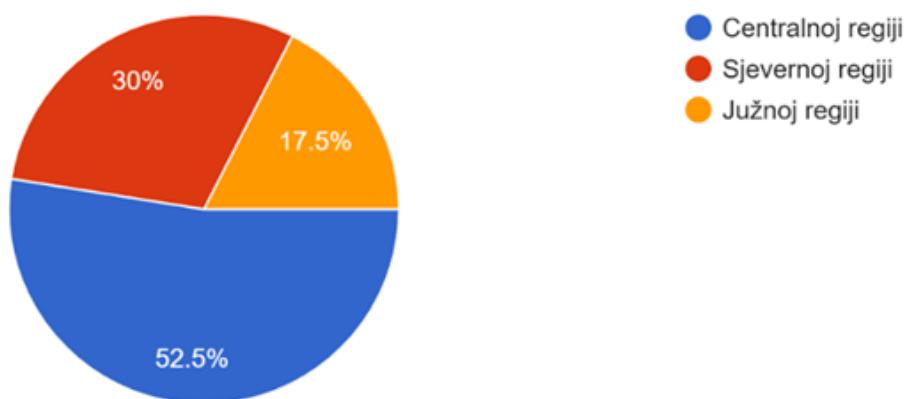
40 responses

● Žensko
● Muško
● Ostalo

Regija prebivališta:

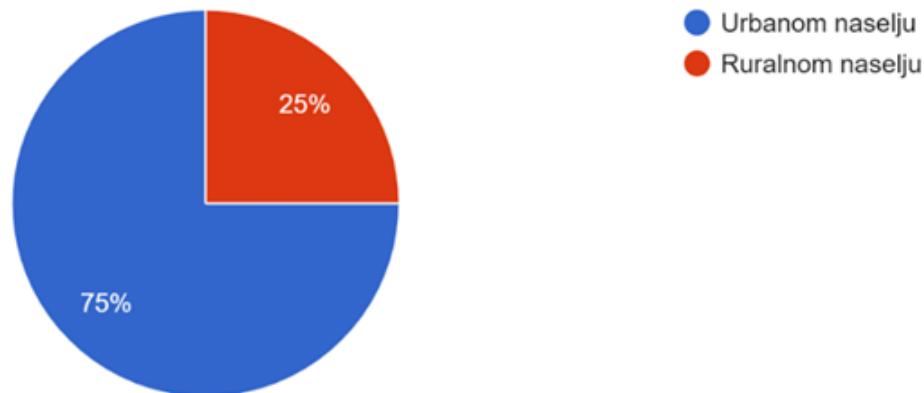
40 responses

● Centralnoj regiji
● Sjevernoj regiji
● Južnoj regiji

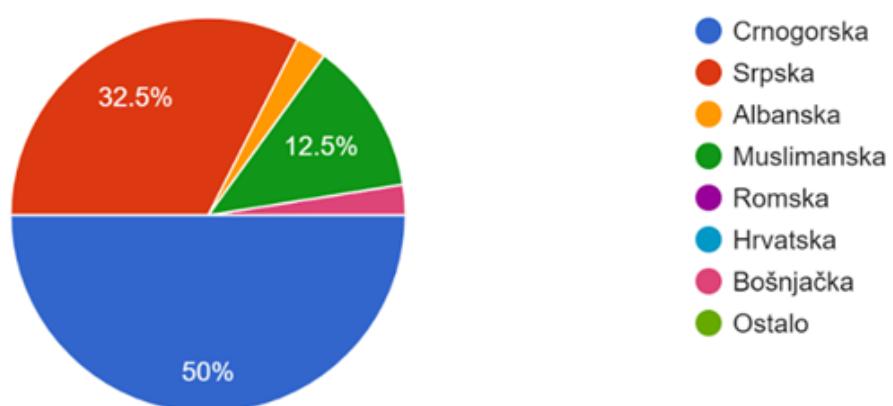
Tip naselja:

40 responses

Nacionalna/etnička pripadnost:

40 responses

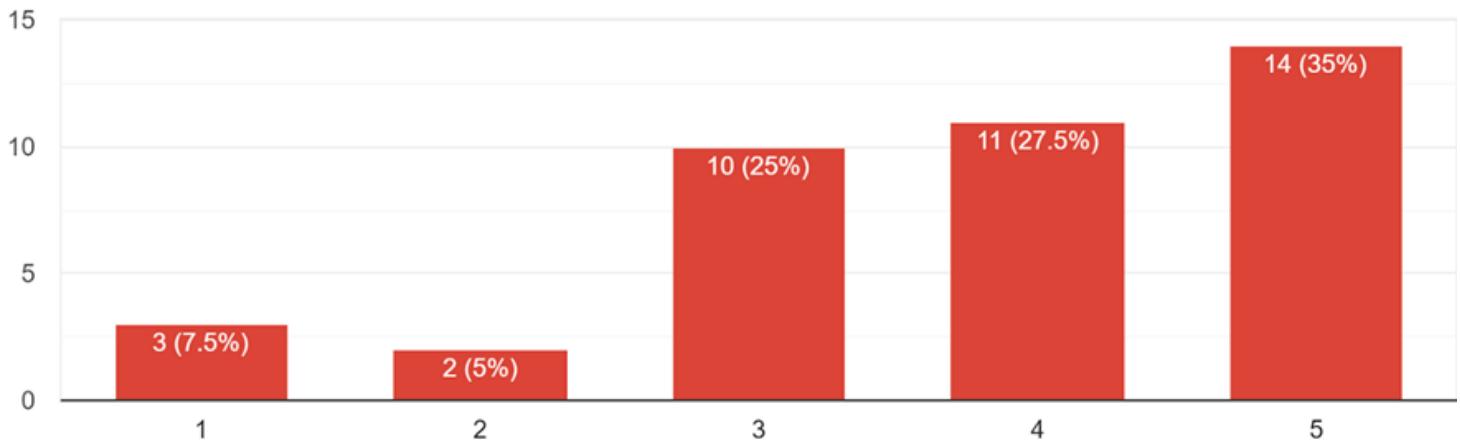

Skala nacionalnog identiteta

Kao što se iz grafikona prikazanih u nastavku može uočiti, najveći dio odgovora išao je u pravcu isticanja onog dijela identiteta koji se tiče nacionalne pripadnosti, pa je 62,5% ispitanika/ca odgovorilo da im je izuzetno važna pripadnost naciji. Njih 70% se identificira kao građanin/ka svijeta što ukazuje na njihovu sklonost ka kosmopolitskom načinu razmišljanja. Potrebu da se čovječanstvo dijeli i vidi samo kroz prizmu podjele na nacije ima 50% ispitanika/ca, što je značajno više u odnosu na one koji se ne slažu sa ovom izjavom (30%).

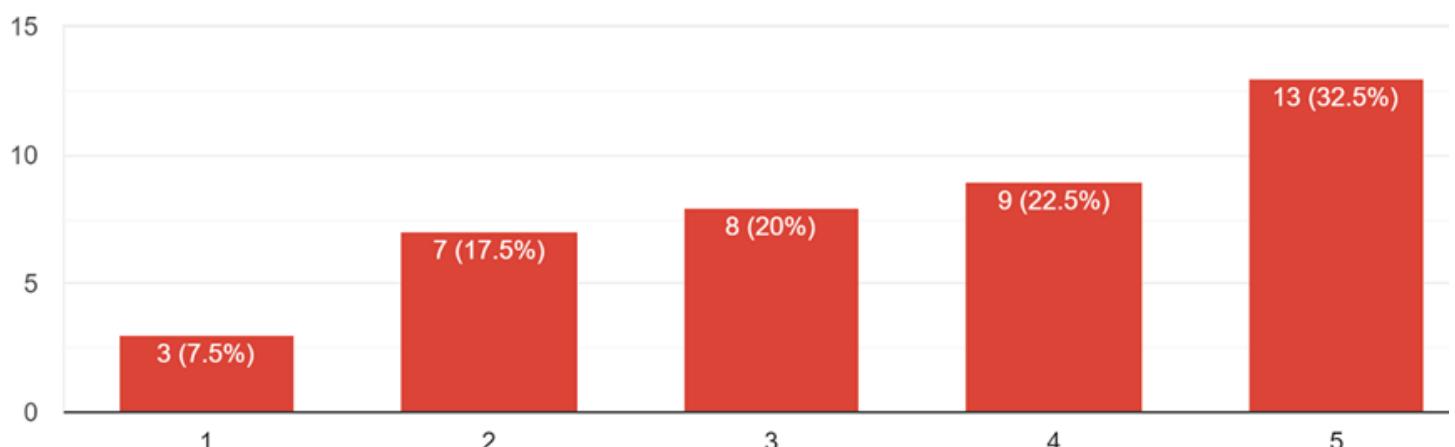
1. Izuzetno mi je važna pripadnost mojoj naciji.

40 responses

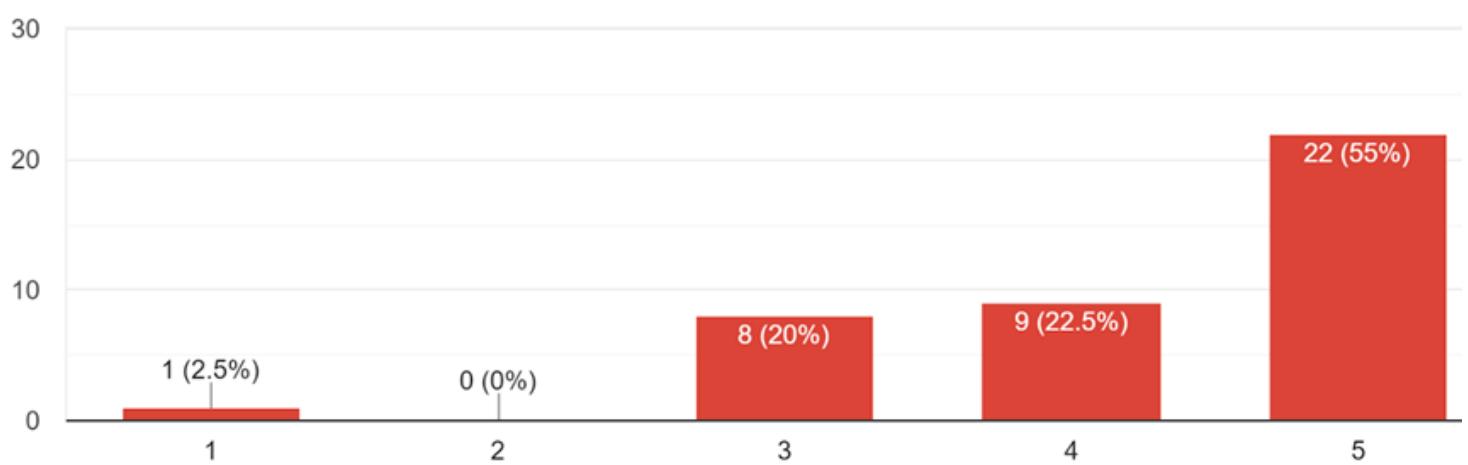
2. Osjećaj vezanosti za vlastiti narod je jedan od najljepših osjećaja koje čovjek može imati.

40 responses

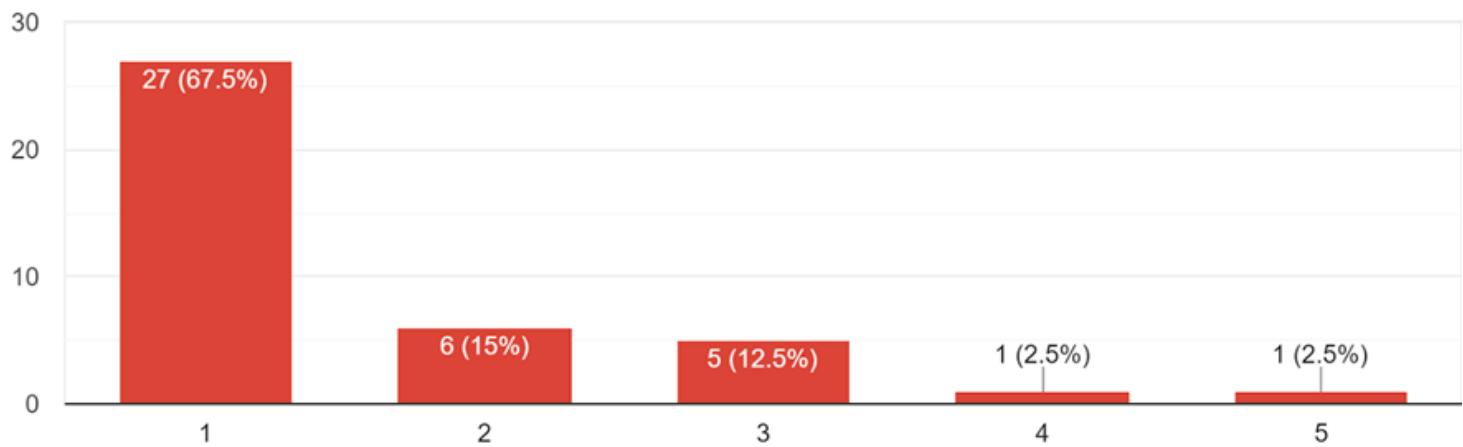
3. Djecu treba učiti da vole svoj narod.

40 responses

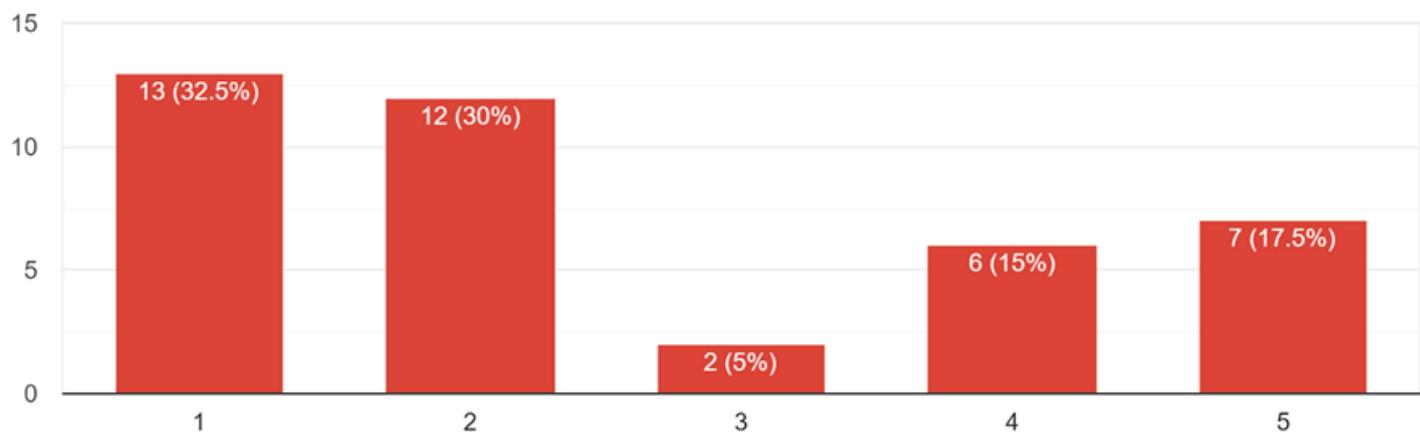
4. Ne osjećam pripadnost niti jednoj nacionalnoj/etničkoj grupi.

40 responses

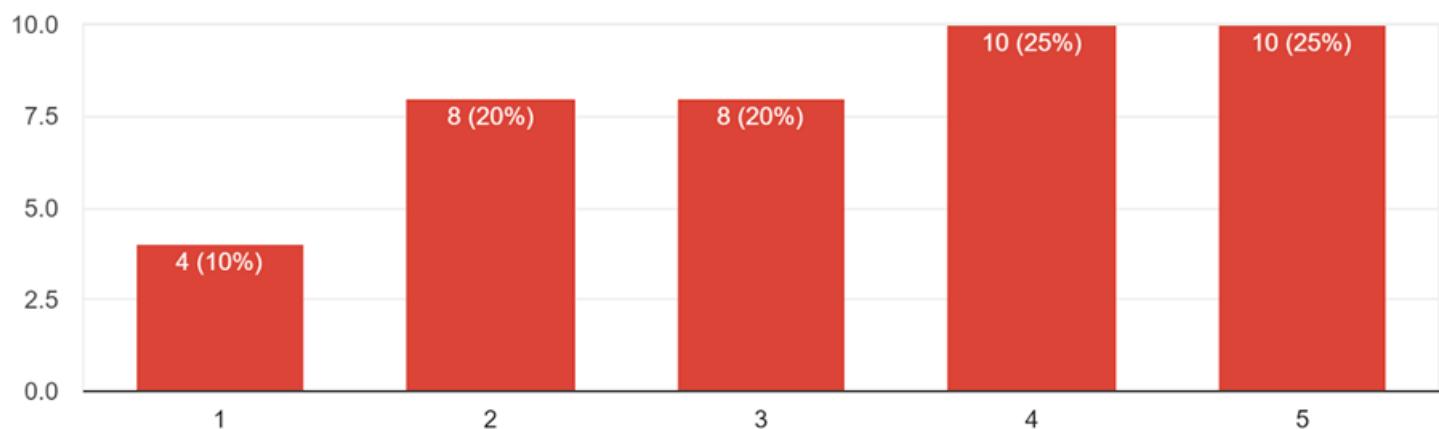
5. Bez osjećaja nacionalne pripadnosti bio/la bih siromašan.

40 responses

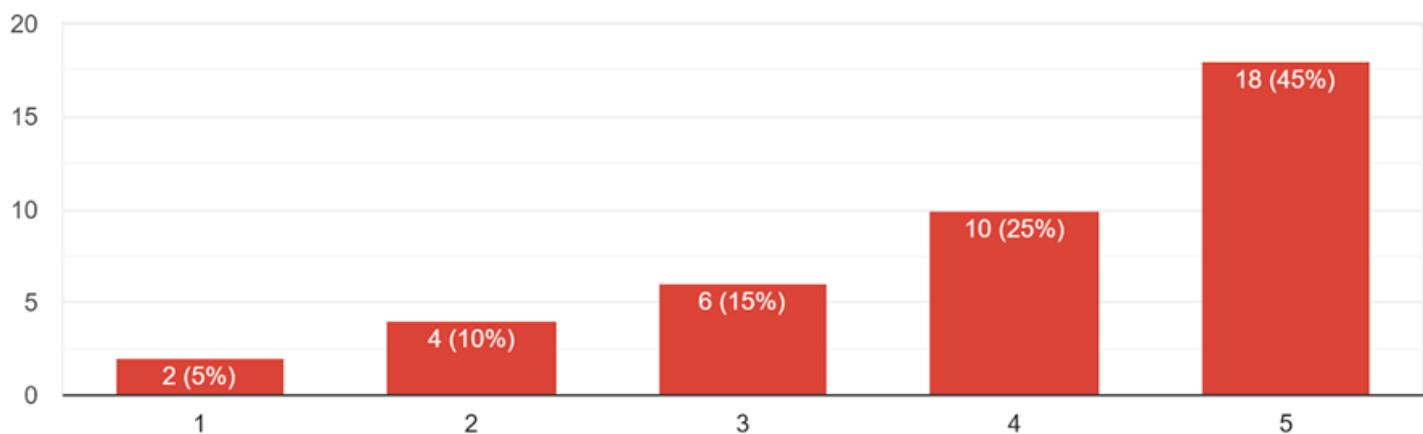
6. Čovječanstvo predstavlja jedinu pravu ljudsku zajednicu, zato je svaka podjela na nacije štetna i besmislena.

40 responses

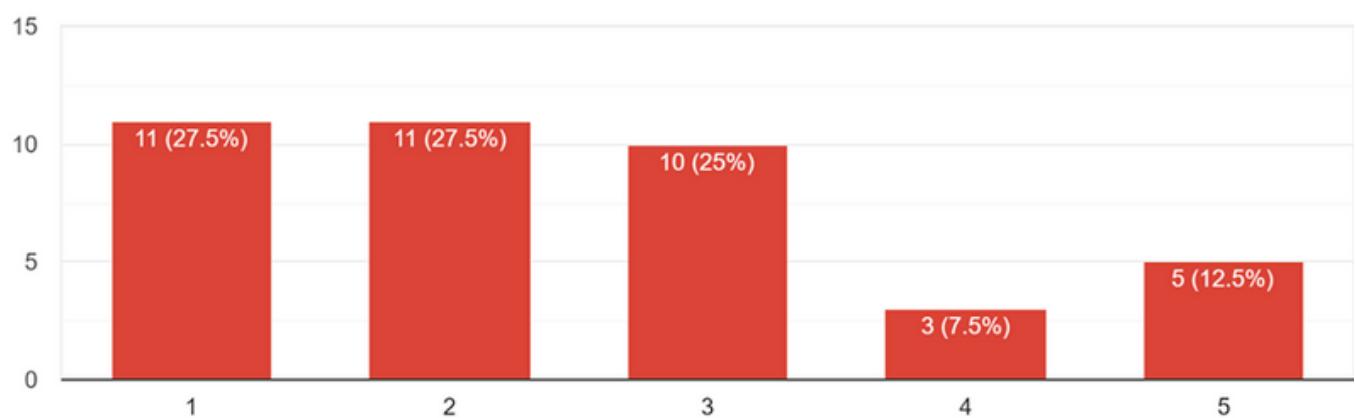
7. Smatram da sam prije svega građanin/ka svijeta.

40 responses

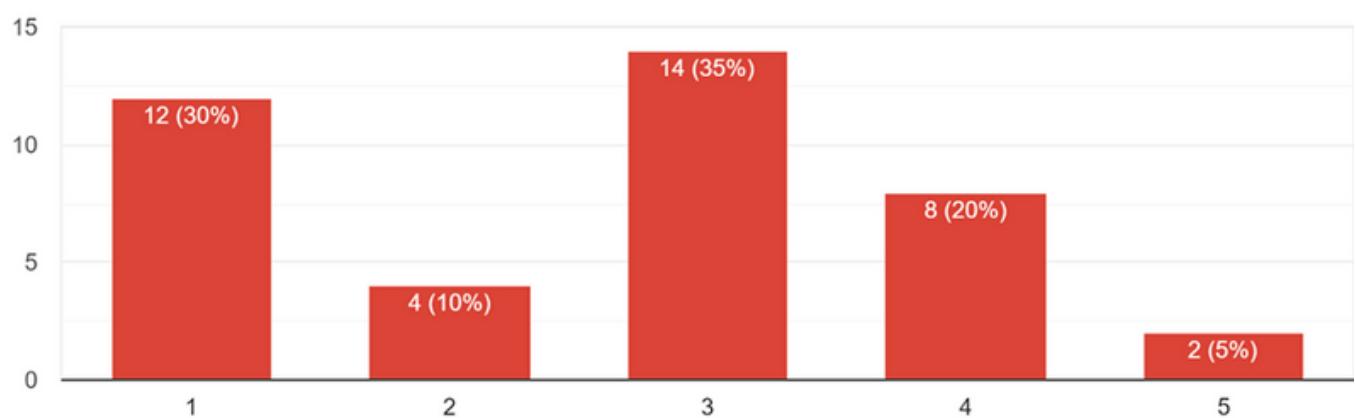
8. Iстичанje националних обилјеђа израз је прimitivizma.

40 responses

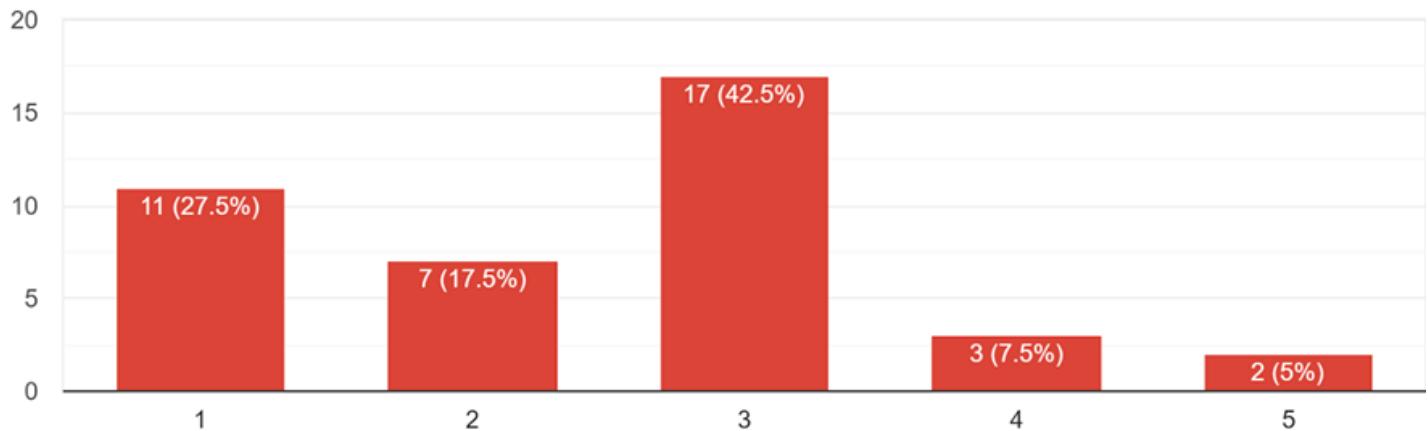
9. Среман/на сам да дам живот за свој народ.

40 responses

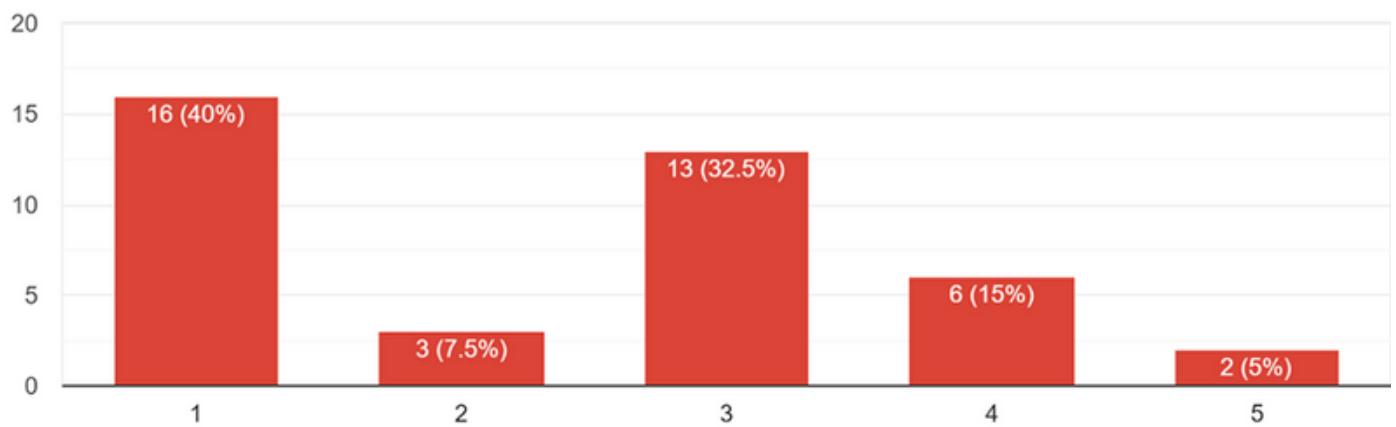
10. Čovjek bez jasnog osjećaja nacionalne pripadnosti je čovjek bez identiteta.

40 responses

11. Iako je moj narod malobrojan, u njemu je mnogo više sposobnih ljudi nego u drugim narodima.

40 responses

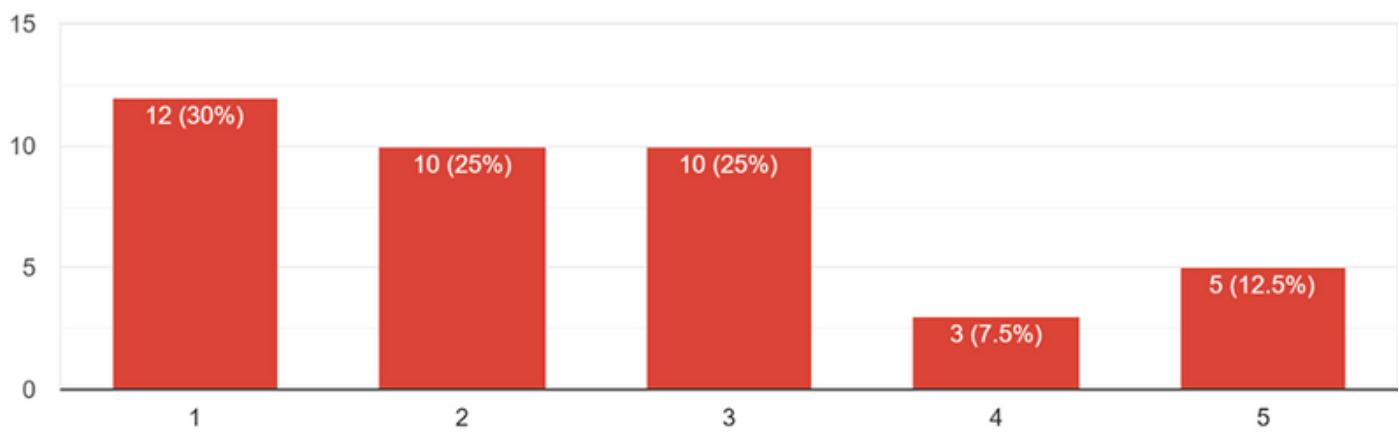

Odnos prema migrantima

Ispitanici/ce na pitanje o povezanosti kriminaliteta i migranata odgovaraju na način da 55% njih smatra da ne postoji uzročno-posledična veza između migranata i povećanja stope kriminaliteta u zemlji. Takođe, njih 40% nisu u saglasnosti sa izjavom da su migranti opterećenje za socijalni sistem Crne Gore, dok je neutralnih odgovora 40%. Približno 60% ispitanika/ca smatra da migranti treba da zadrže sopstvene običaje.

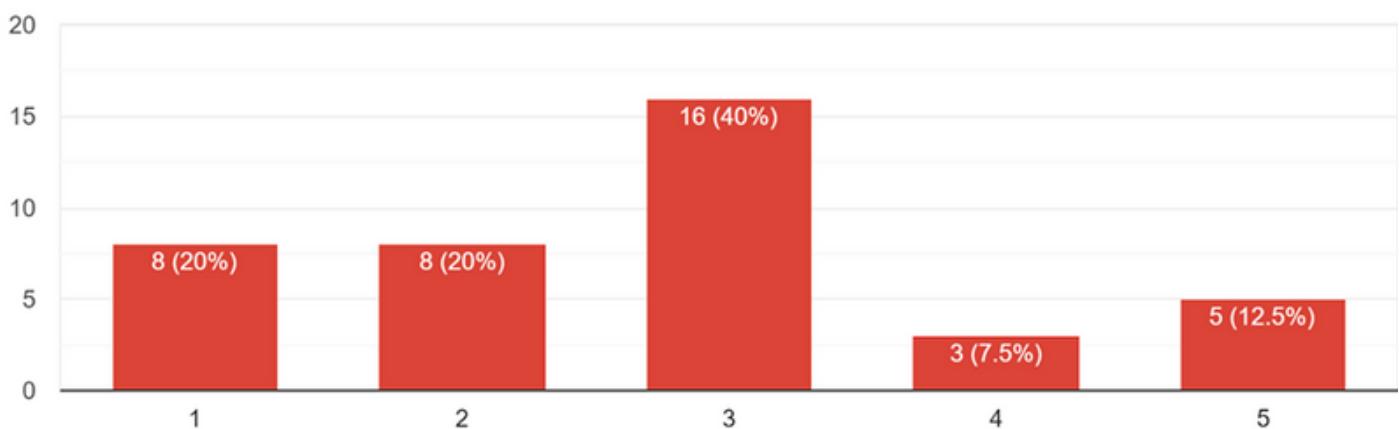
1. Migranti pogoršavaju problem kriminala.

40 responses

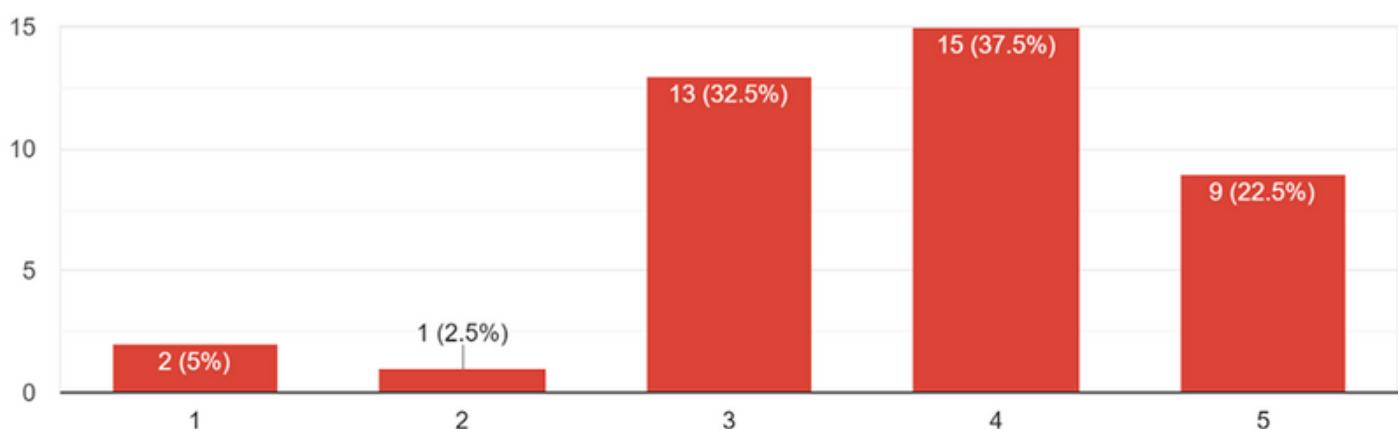
2. Migranti su opterećenje za državni socijalni sistem.

40 responses

3. Migranti treba da zadrže svoje posebne običaje i tradicije.

40 responses

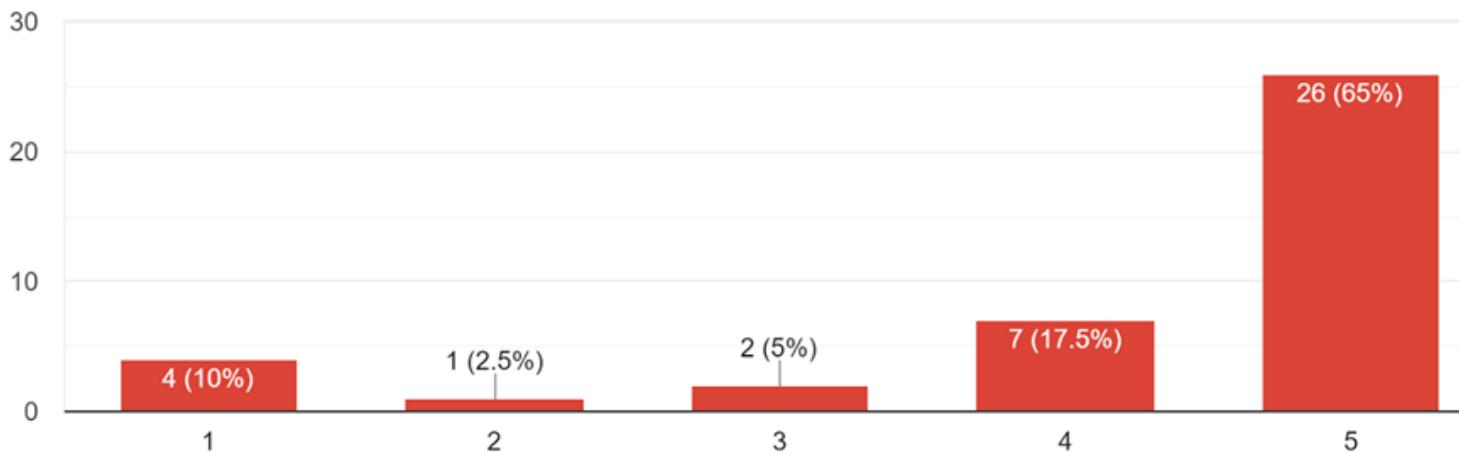

Socijalna distanca

Na pitanje u kojoj mjeri bi im bilo drago da budu komšije sa ljudima druge rase njih 82,5% odgovara da bi im bilo drago. Najveći stepen socijalne distance uočen je u odnosu na osobe koje imaju problem sa zloupotrebom alkohola i psihоaktivnih supstanci. Naime, 65% ispitanika/ca odgovara da ne bi voljeli da dijele komšiluk sa njima. Ukupno 57,5% ispitanika/ca navelo je kako bi dijelili komšiluk sa osobom koja pripada LGBTIQ+ zajednici.

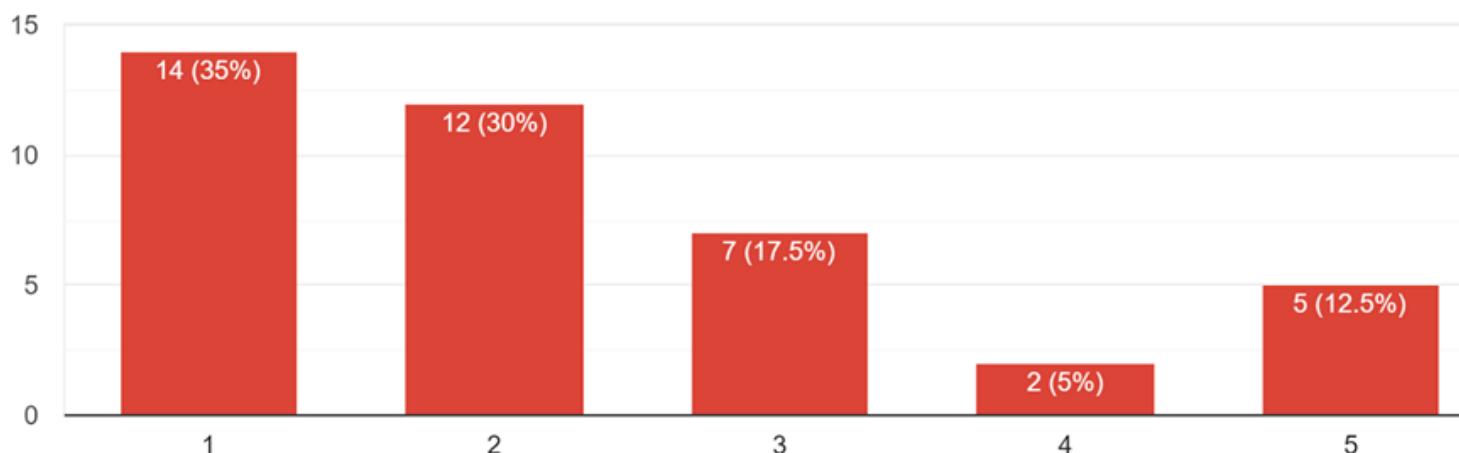
1. Ljudi druge rase.

40 responses

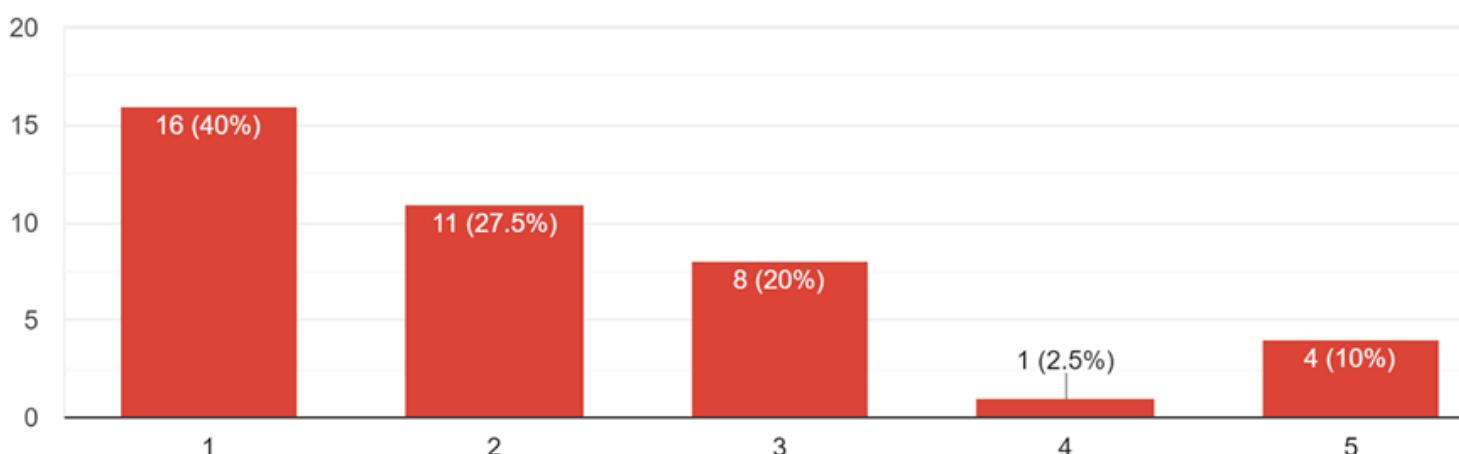
2. Alkoholičari.

40 responses

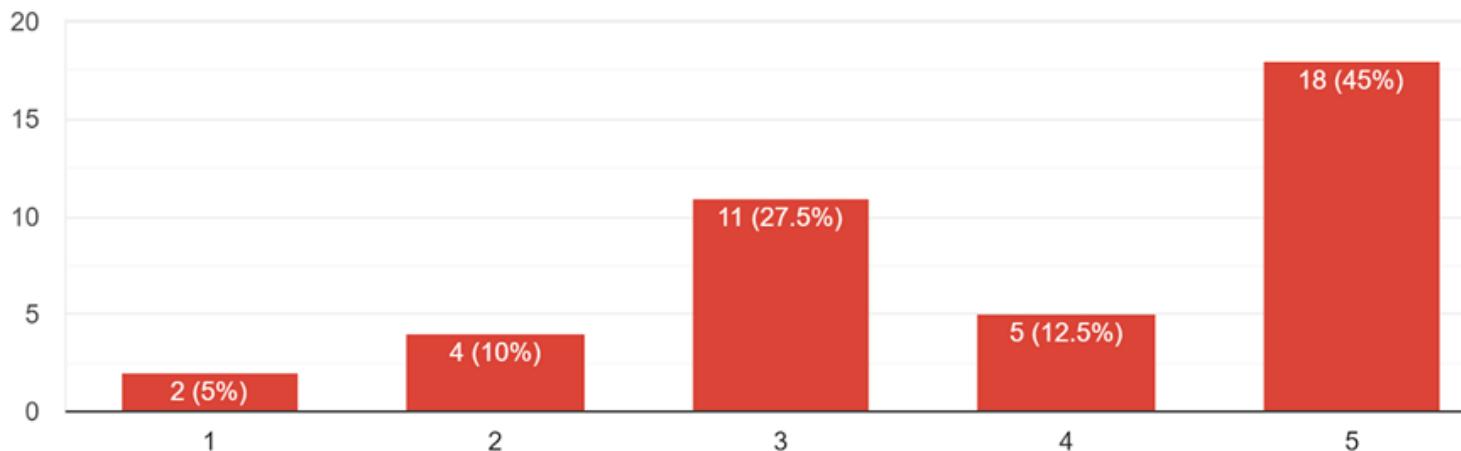
3. Zavisnici o psihoaktivnim supstancama.

40 responses

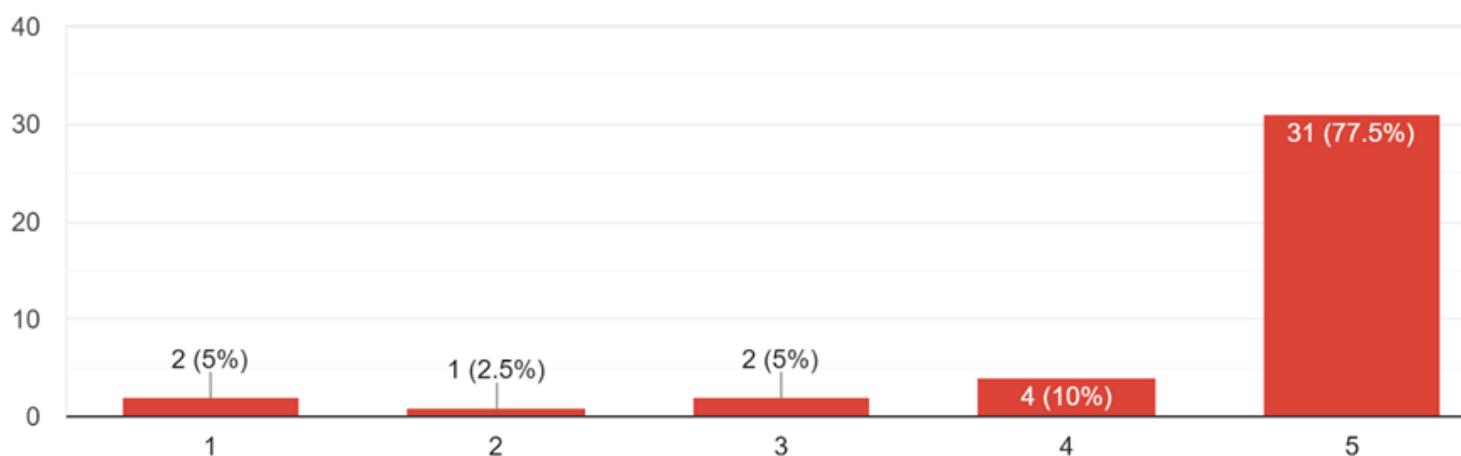
4. Pripadnici LGBTQ+ zajednice.

40 responses

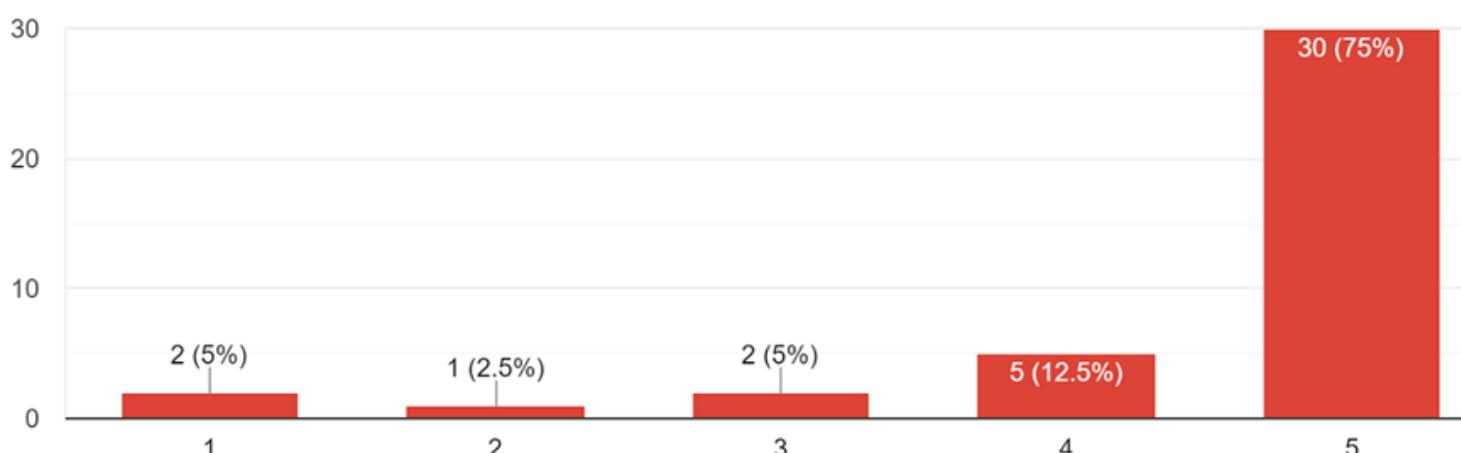
5. Hrišćani.

40 responses

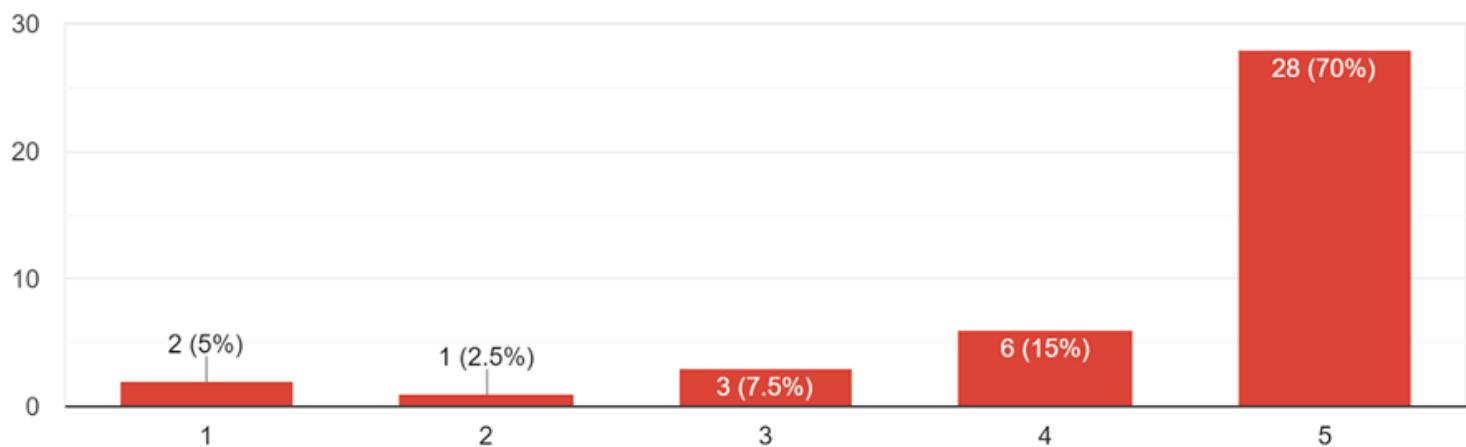
6. Muslimani.

40 responses

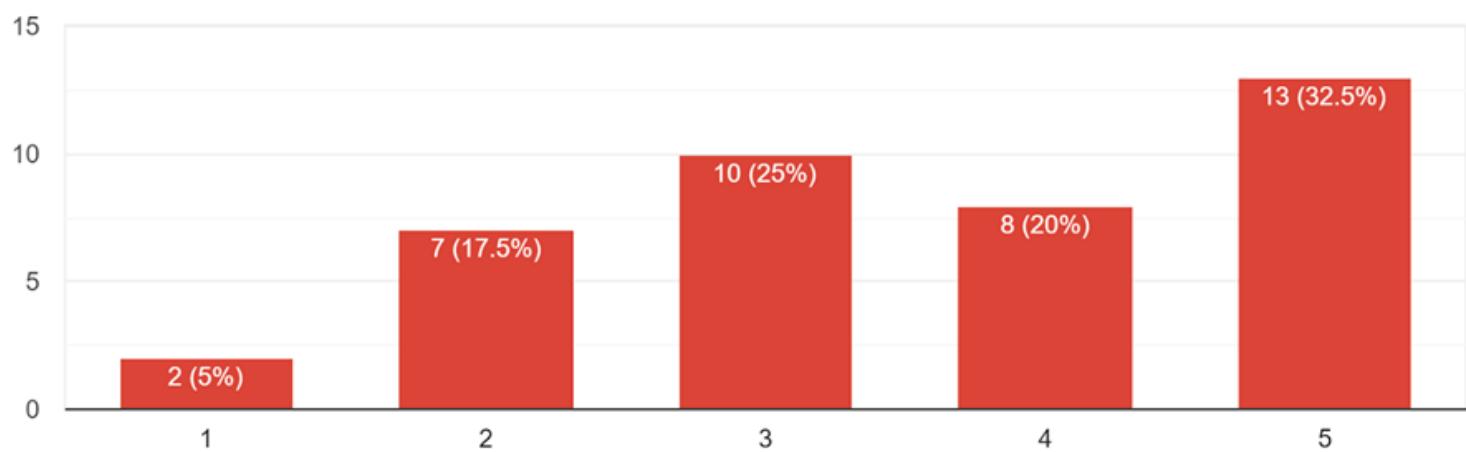
8. Osobe sa invaliditetom.

40 responses

9. Osobe sa problemima mentalnog zdravlja.

40 responses

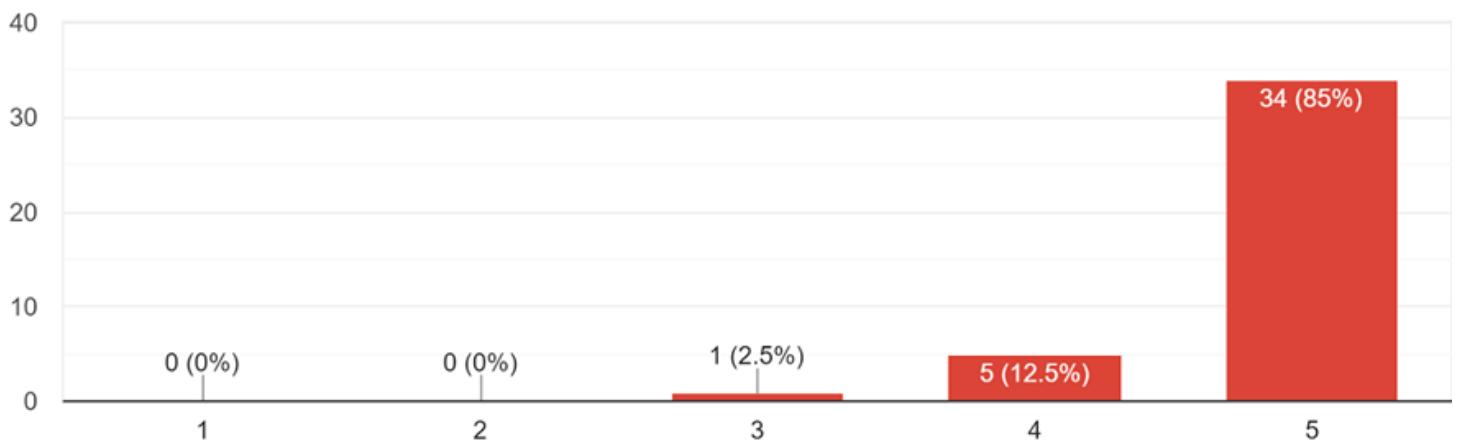

Nivo socijalnog povjerenja

Kada je u pitanju nivo povjerenja, dolazimo do zaključka da 85% ispitanika/ca u potpunosti vjeruje svojoj porodici, a 12,5% djelimično. Porodica je agens socijalizacije u koji ispitanici/e imaju najveći nivo povjerenja. Zatim slijede ljudima koje ispitanici/e poznaju lično (67%). Nakon toga dolaze na red ljudi druge religije (55%) i nacije (52,5%). Najniži nivo povjerenja imaju u ljude koje prvi put upoznaju (7,5%). Najveći postotak neutralnih odgovora (37,5%) zabilježen je u odnosu na nivo povjerenja prema osobama u komšiluku.

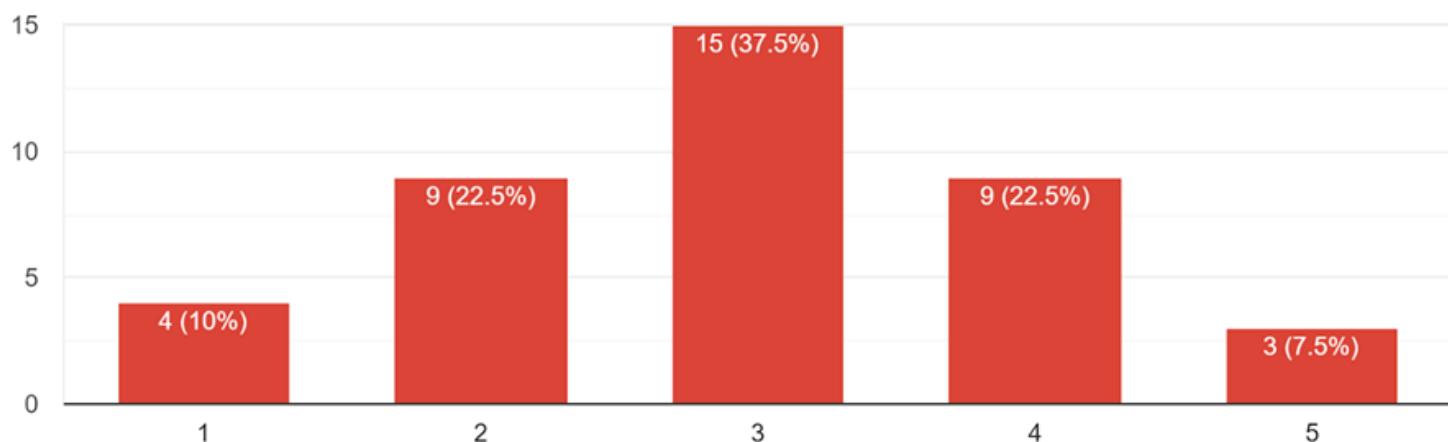
1. Vašoj porodici

40 responses

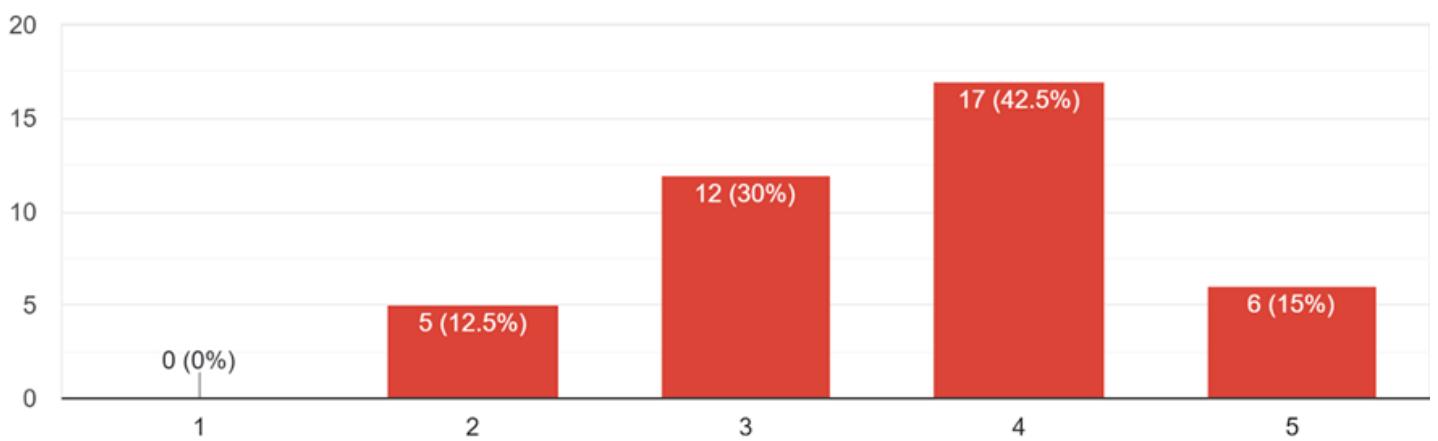
2. Osobama u Vašem komšiluku

40 responses

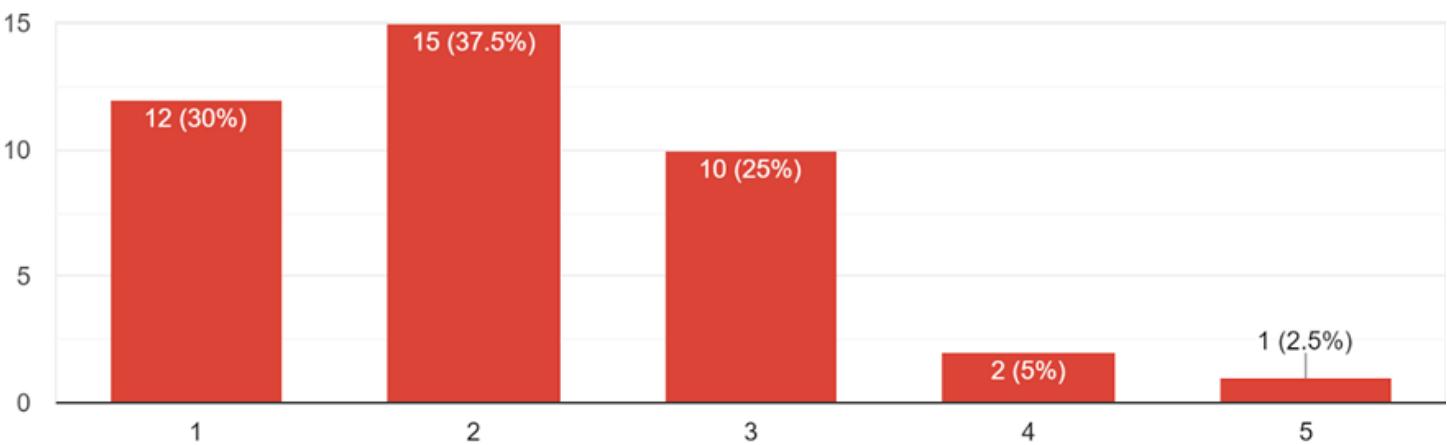
3. Ljudima koje poznajete lično.

40 responses

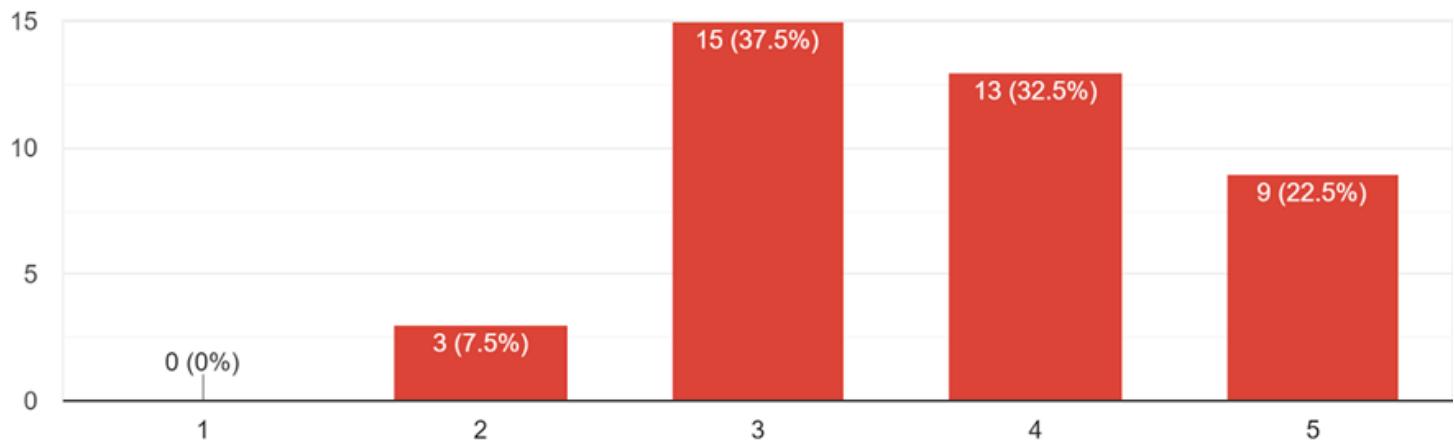
4. Ljudima koje prvi put upoznajete.

40 responses

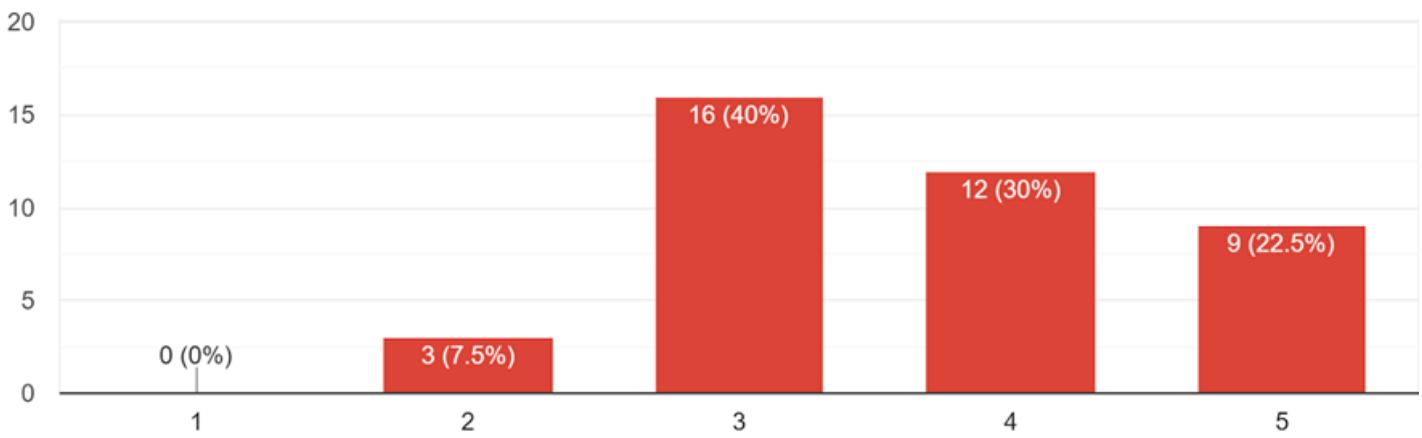
5. Ljudima druge religije.

40 responses

6. Ljudima druge nacije.

40 responses

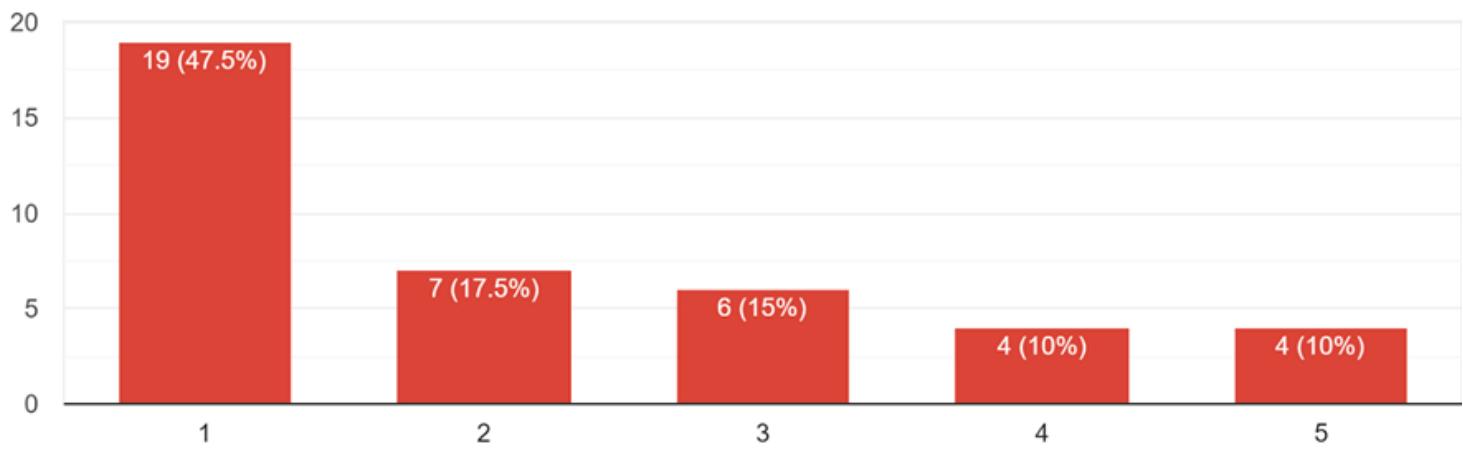

Preference za budući radni angažman

Najviše ispitanika/ca žele da se bave pitanjima mladih u svom budućem profesionalnom radu i to njih 55%, a zatim radom sa socijalno ugroženim porodicama 37,5%. Najmanje želje za radnim angažmanom imaju kada su Centri za socijalni rad u pitanju (72,5%). Takođe, zabilježen je i nizak nivo interesovanja za rad samo sa OSI (20%) i Romima (17,5%).

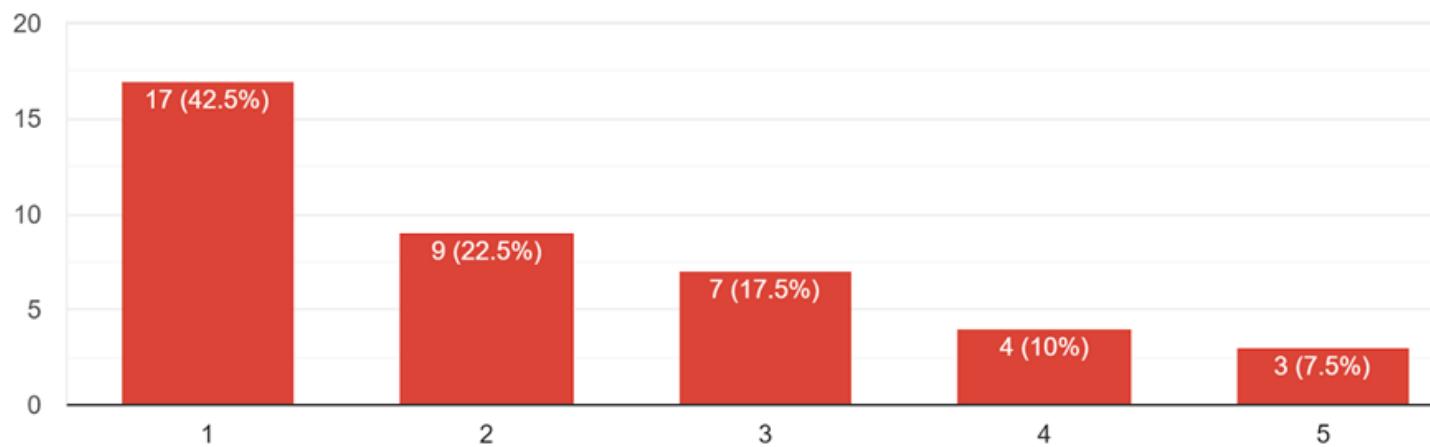
1. Kao budući socijalni radnik/ca želim da radim samo sa osobama sa invaliditetom.

40 responses

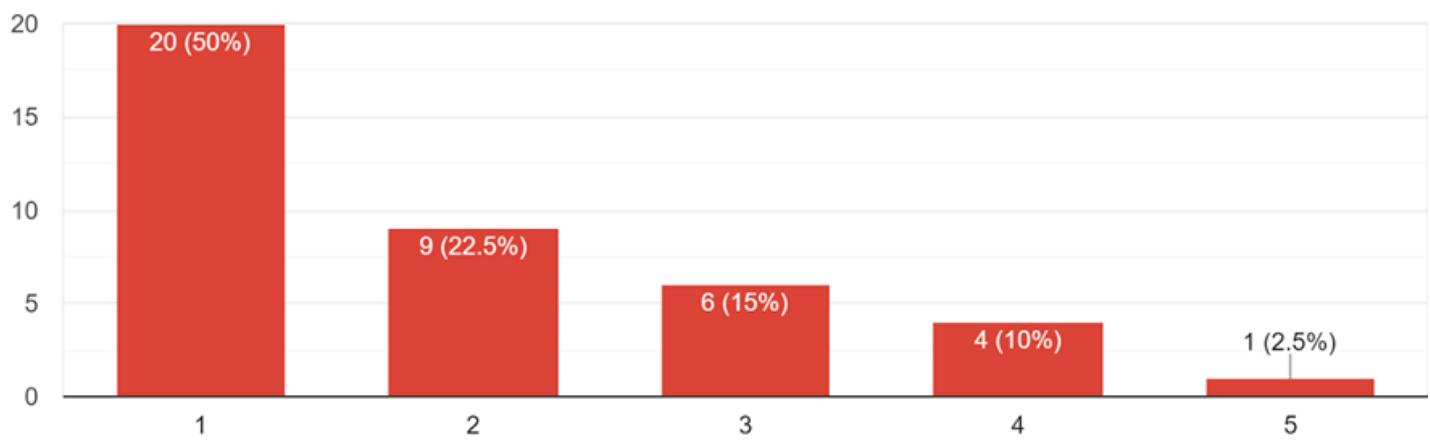
2. Kao budući socijalni radnik/ca želim da radim samo sa Romima.

40 responses

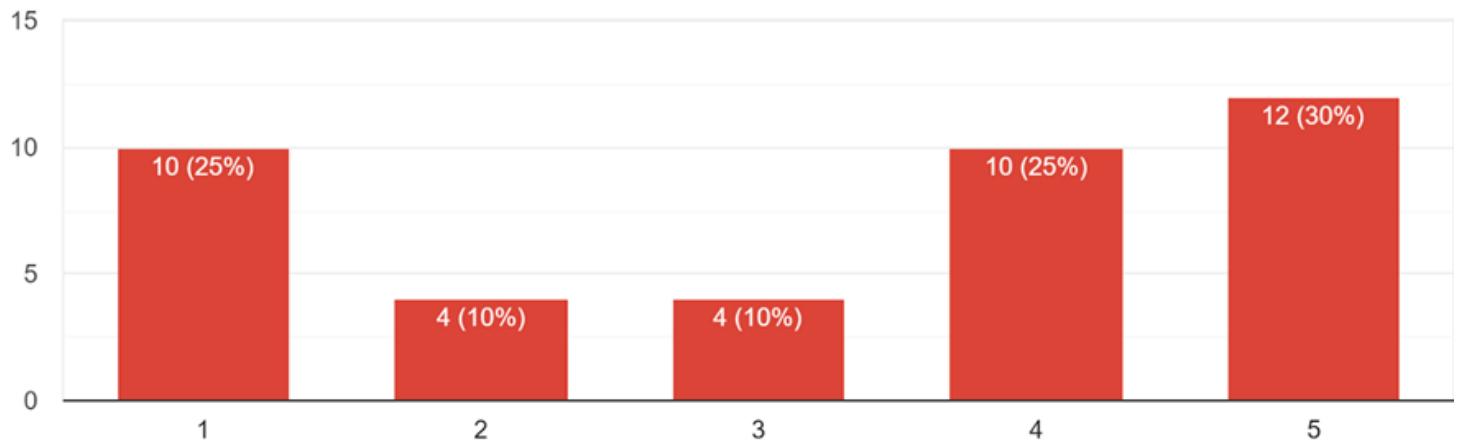
3. Kao budući socijalni radnik/ca želim da radim samo u Centru za socijalni rad.

40 responses

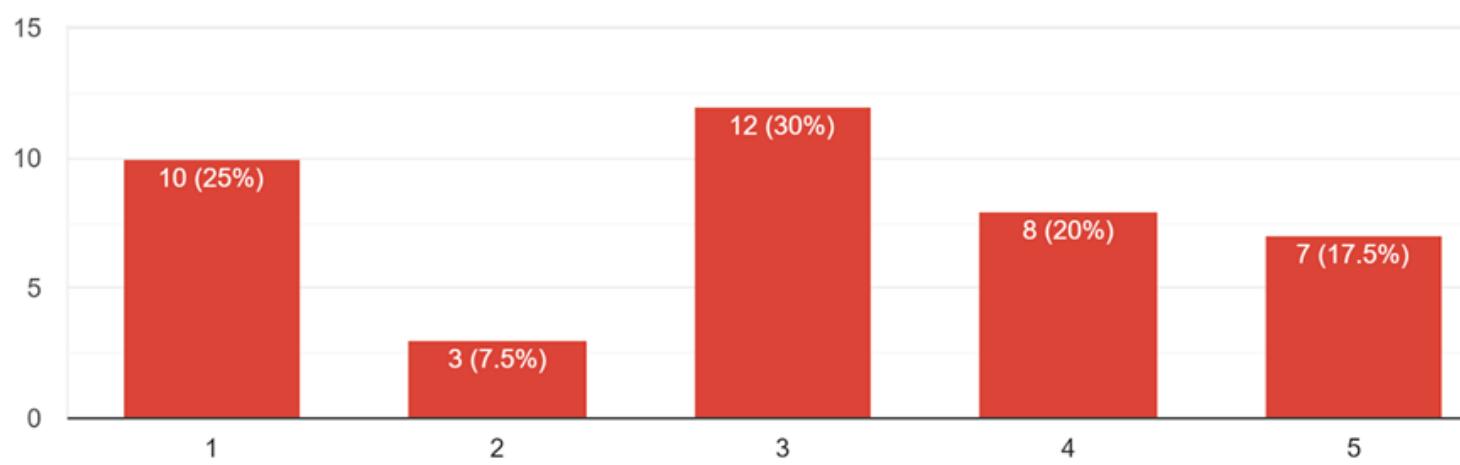
4. Kao budući socijalni radnik/ca želim da radim samo sa mladima.

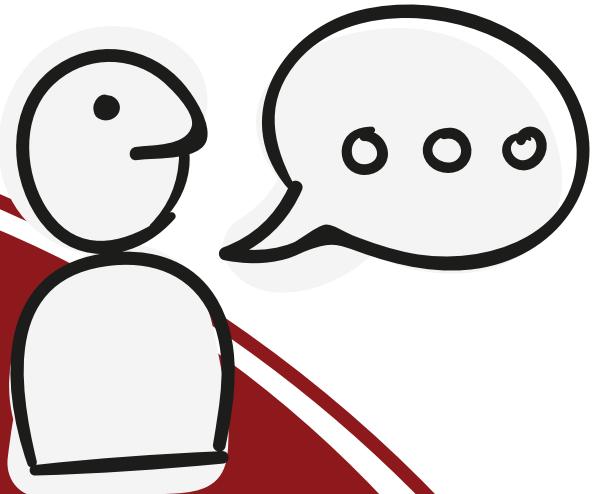
40 responses

5. Kao budući socijalni radnik/ca želim da radim samo sa socijalno ugroženim porodicama.

40 responses

Zaključci istraživanja

- Značajan udio odgovora ispitanika/ca ide u pravcu isticanja važnosti nacije i nacionalnog dijela identiteta, što ukazuje na veću dozu osjetljivosti po ovom pitanju. Uvažavajući pravo svakog da ističe svoje nacionalno obilježje, ipak treba sagledati stvari iz pozicije zbog čega neki drugi identiteti ne preovladavaju sa izraženom emocionalnom obojenošću, kao što je to slučaj sa nacionalnim.
- Uočen je i izvjesni paradoks u odgovorima koji se tiče kosmopolitizma, gdje ispitanici/e odgovaraju da su građani/ke svijeta, dok, sa druge strane, imaju stav o potrebi za podjelom na nacije, o važnosti isticanja svoje nacionalne pripadnosti i, generalno, da je čovječanstvu potrebna podijela na nacije.
- Kada je u pitanju odnos prema migrantima, možemo zaključiti da postoji otvorenost za drugo i drugačije. Ispitanici/ce smatraju da migranti ne doprinose kriminalitetu i da ne predstavljaju opterećenje za socijalni sistem države, što treba da sagledamo iz nekoliko uglova - humanog i profesionalnog.
- U dijelu odgovara koji reprezentuju stavove po pitanju socijalne distance, najveća se uočava u odnosu na osobe koje zloupotrebljavaju alkohol, te osobe zavisne o psihohemikalnim supstancama, kao i u odnosu na osobe sa problemima mentalnog zdravlja. Nešto veći stepen povjerenja i socijalne bliskosti imaju za osobe druge rase, vjere kao i za osobe koje se identifikuju sa LGBTIQ+ grupom. Za socijalne radnike je od velikog značaja spremnost da razumiju grupe ljudi koje su u ovoj anketi istaknute, a koje se suočavaju sa brojnim izazovima u društvenom funkcionisanju. Iz ovog seta odgovora na pitanja slijedi zaključak da i dalje postoje stereotipna uvjerenja koja neke grupe ljudi stigmatiziraju i etiketiraju kao društveno nepoželjne, pa čak i kada su socijalni radnici/e u pitanju.

- Najveći stepen povjerenja ispitanici/e imaju prema porodici, prijateljima, ljudima druge religije i nacije, dok manje vjeruju ljudima koje prvi put upoznaju. Podijeljena i izbalansirana su mišljenja u odnosu na komšije. Ovi nalazi ukazuju na tradicionalne veze socijalnog povjerenja. Primarni agensi socijalizacije igraju veću ulogu u životu svih nas, nego što je to slučaj sa nekom drugom grupom unutar zajednice. Ovim zaključujemo da su ispitanici/e zatvoreniji prema ljudima koje prvi put upoznaju.
- Pitanja koja se odnose na preference u radu budućih socijalnih radnika/ca su bila od značaja radi ispitivanja njihove otvorenosti, prihvatanja raznolikosti i spremnosti da rade sa svim nabrojanim kategorijama ljudi. Sa druge strane, navela su i buduće socijalne radnike/ce da preispitaju sopstvene aspiracije, granice ili moguće otpore koje imaju u odnosu na rad sa navedenim društvenim grupama.

Preporuke

- Podrška organizacijama koje realizuju projekte na temu interkulturalnosti među mladima. Ovdje je naročito važno istaći značaj podrške studentima/kinjama pomažućih profesija, budući da upravo oni dolaze u kontakt sa osobama različitih kulturnih pozadina, koje podrazumijevaju i specifične potrebe, norme i prakse.
- Organizovanje kulturnih događaja, festivala i izložbi koje ističu različite kulture i tradicije. Na ovaj način mlađi ljudi imali bi priliku edukovati se o istoriji, jeziku, umjetnosti drugih etničkih grupacija.
- Osnaživanje formalnih, neformalnih i informalnih vidova edukacije (seminari, obuke, radionice...) koje promovišu i razvijaju toleranciju, razumijevanje i solidarnost.
- Realizovanje više studentskih aktivnosti na fakultetima, koje bi uključivale kulturološku razmjenu i dijalog.
- Kreiranje javnih politika koje doprinose stvaranju bolje ponude za zapošljavanje studenata/kinja socijalne politike i socijalnog rada.
- Kreiranje i podrška programu koji bi se bavio emocionalnom inteligencijom kod mladih, kako bi bili spremni spoznati i rukovoditi se prvenstveno svojim osjećanjima, a potom i osjećanjima drugih.
- Uključivanje mladih u programe i obuke, koje promovišu medijsku pismenost. Takođe, podsticanje medijske raznovrsnosti i promocija priča koje afirmišu interkulturalni dijalog.

Maša Jovanović,
učesnica projekta
Better together

Kako bi na što bolji i efikasniji način razumjeli i prihvatili druge, prvo moramo upoznati sebe. Na taj način ostavljamo dovoljno prostora za kvalitetan razvoj kako intelektualnog vlasništva tako i socijalne (ne)prihvaćenosti.

Maša Jovanović,
učesnica projekta
Better together

Vaša organizacija daje izuzetan doprinos razvoju kulture poštovanja, participacije i afirmacije ljudi u Crnoj Gori.

Jelena Koprivica,
učesnica projekta
Better together

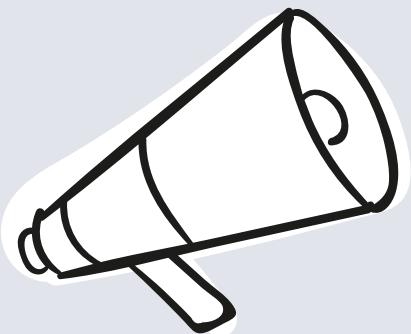
Pojam interkulturalnosti za mene predstavlja sinonim za mir i empatiju. Prefiks inter ukazuje na susretanje i suživot različitih kultura.

Jelena Koprivica,
učesnica projekta
Better together

Misija interkulturalnosti predstavlja kontinuiranu akciju za poništavanje zatvorenosti i odbacivanje predrasuda koje se vezuju za određene društvene grupe.

**Emina Kešmer,
učesnica projekta
*Better together***

Pitanje interkulturalnosti u našoj zemlji je jako osjetljivo. Kada bi govorili o kvalitetu odnosa suživota moglo bi se reći da je to svakako nešto na čemu se treba raditi.

Autorke:
Nina Krivokapić
Dajana Zečević

Brošura „Istraživanje stavova budućih socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori“ je izrađena uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan kojeg implementira Centar za promociju civilnog društva (CPDC), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM) a finansijski podržava Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

Sadržaj brošure je isključiva odgovornost Fondacije Institut za socijalne inovacije i ne odražava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva, Center for Research and Policy Making, Institute for Democracy and Mediation i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

